
РЕГЕЙЛО І.Ю.,
кандидат педагогічних
наук, старший науковий
співробітник, начальник науково-
організаційного відділу апарату
Президії Національної академії
педагогічних наук,
м. Київ

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЧЕРЕЗ АСПІРАНТУРУ В УКРАЇНІ У ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК (1940-1957 рр.)

У статті розглядаються основні проблеми в галузі педагогічних наук у 1940-1957 рр. Наведено кількісні і якісні характеристики наукових і науково-педагогічних працівників закладів і установ, які беруть участь у забезпеченні підготовки фахівців через аспірантуру. Розкрито головні недоліки підготовки фахівців через аспірантуру в наукових установах і вищих навчальних закладах та подано заходи з метою їх усунення.

Ключові слова: аспірантура, підготовка фахівців, наукові і науково-педагогічні кадри вищої кваліфікації, педагогічна наука.

В статье рассматриваются основные проблемы в области педагогических наук в 1940-1957 гг. Приведены количественные и качественные характеристики научных и научно-педагогических работников заведений и учреждений, участвующих в обеспечении подготовки специалистов через аспирантуру. Раскрыты главные недостатки подготовки специалистов через аспирантуру в научных учреждениях и высших учебных заведениях и представлены меры с целью их устранения.

Ключевые слова: аспирантура, подготовка специалистов, научные и научно-педагогические кадры высшей квалификации, педагогическая наука.

The article deals with the main problems in education in 1940-1957. It gives the examples of qualitative and quantitative characteristics of research and pedagogic research establishments and institutions that take part in staff training through postgraduate study. It reveals the main shortcomings in qualified research and pedagogic research staff training in research institutions and higher educational establishments and suggests the ways of their removing.

Key words: postgraduate study, staff training, qualified research and pedagogical research staff, educational studies.

Постановка проблеми. В умовах кардинальних реформ та запровадження в Україні європейських стандартів у вищій освіті особливого значення набуває об'єктивне вивчення історико-педагогічного досвіду формування системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. З огляду на це, заслуговує на дослідження підготовка фахівців через аспірантуру в період 1940-1957 рр., який охоплює воєнний і післявоєнний періоди. Вибір хронологічних меж зумовлений встановленням, починаючи з 1940 р., єдиних вимог на території СРСР і зокрема, в УРСР, щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру, та 1957 р., в якому затверджено ЦК КПРС і Радою Міністрів СРСР нове "Положення про аспірантуру при вищих навчальних закладах і науково-дослідних установах".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо висвітлення питання про підготовку фахівців вищої кваліфікації у працях вчених, слід констатувати відсутність узагальнених комплексних історико-педагогічних досліджень цієї проблеми. Здебільшого окремі питання відображені в роботах, присвячених розвитку радянської вищої школи, керівній ролі комуністичної партії, а також з погляду різних галузей наук, а саме: історичної (Т. Полупшкіна, Т. Сидорчук), економічної (Ю. Жукова, О. Жилінська), філософської (О. Кубальський), державного управління (С. Майборода, О. Котова).

Мета статті полягає у висвітленні підготовки фахівців через аспірантуру

шляхом здійснення ретроспективного аналізу стану педагогічної галузі науки в 1940-1957 рр., кількісних і якісних характеристик наукових і науково-педагогічних працівників закладів і установ, що забезпечують підготовку фахівців через аспірантуру, визначенні основних проблем підготовки кадрів вищої кваліфікації в окреслений період.

Виклад основного матеріалу. Для здійснення об'єктивного аналізу досліджуваного питання передусім заслуговує на увагу висвітлення кількісних і якісних характеристик наукових і науково-педагогічних працівників закладів і установ, які беруть участь у забезпеченні підготовки фахівців через аспірантуру в зазначений період.

У системі Народного Комісаріату освіти УРСР 1940 року функціонувало 56 вищих навчальних закладів, зокрема 5 університетів, 25 педагогічних інститутів, 23 учительських інститути та 3 комвузи [1, арк. 63]. Загальна чисельність професорсько-викладацького персоналу в цих закладах становила 3742 особи, з них – 77 професорів, докторів наук і 287 осіб – доценти, кандидати наук. Найбільше викладачів, які мають науковий ступінь та вчене звання, налічується в державних університетах зі спеціальностей біології, хімії, геології, фізики та математики. Занадто гостра потреба у висококваліфікованих кадрах з історії, літератури і мови та педагогіки [1, арк. 63]. Так, за твердженням народного комісара освіти УРСР Ф. Редька, кількість вакантних місць викладачів у вузах у 1940 р. становила 500 посад [там само]. На ці вакантні посади в 1940 р. надіслано 110 аспірантів та 126 кращих

випускників вузів, однак проблема не вирішилася. Крім того, спостерігалася необхідність вищих навчальних закладів у кадрах професорсько-викладацького складу з історії, історії ВКП(б), мов і літератури, фізики та математики, а також у 1940 р. вперше встановлено набір до аспірантури з методики предметів, бібліотечних і дефектологічних дисциплін.

У післявоєнні роки головним завданням народного господарства країни було не лише наздогнати показники 1941 р., але і виконання чергових п'ятирічних планів. Так, упродовж 1943-1945 рр. Наркомосом УРСР проводилася велика робота з розширення та відкриття нових факультетів з урахуванням потреб відбудови й подальшого розвитку народного господарства. Завдяки самовідданій праці викладачів і студентів з відбудови своїх навчальних закладів, у 1945 р. на території республіки відновили роботу 151 вищий навчальний заклад, з яких 60 – педагогічні, 6 університети [6, арк. 148]. Водночас, незважаючи на значне збільшення кількості вищих навчальних закладів у галузях будівництва, промисловості, охорони здоров'я тощо, відновлення педагогічних інститутів і контингенту студентів і викладачів у них відбувалося повільно. Лише в 1951 р. на 62,6% збільшився контингент студентів, з-поміж яких на 67,7% зріс контингент студентів педагогічних вищих навчальних закладів.

У кінці 1940-х на початку 1950-х рр. організовано 16 нових вищих навчальних закладів, що не існували після війни, серед яких: Житомирський вчительський інститут іноземних мов, Білоцерківський вчительський інститут іноземних мов, Ужгородський вчительський інститут [6, арк. 149]. Крім того, в період з 1949 р. реорганізовані в педагогічні: Кременецький, Станіславський, Дрогобицький і Луцький вчительські інститути.

У 1945 р. до аспірантури вищих навчальних закладів (Київський педагогічний інститут, Харківський педагогіч-

ний інститут, Одеський педагогічний інститут, Харківський інститут іноземних мов, Одеський інститут іноземних мов) і науково-дослідних установ (Науково-дослідний інститут педагогіки, Науково-дослідний інститут психології, Науково-дослідний інститут дефектології) Наркомосу УРСР було прийнято 62 особи, закінчили навчання – 43 особи, всього навчалася на кінець року – 206 осіб [3, арк. 3]. З-поміж них жінки становили – 128 осіб, членів і кандидати у члени ВКП(б)У – 45 осіб, членів ВЛКСМ – 40 осіб, за національністю: українців – 126 осіб, росіян – 54 особи, євреїв – 21 особа, інші (поляки, чехи та ін.) – 5 осіб [1, арк. 4].

У 1949 р. у вищих навчальних закладах і науково-дослідних інститутах міністерства освіти УРСР прийом здійснено у кількості 65 осіб, випущено – 28 осіб, у тому числі 2 – із захистом дисертації, чисельність на кінець року становила 139 осіб [4, арк. 4]. У галузі педагогічних наук навчалася всього 23 аспіранти, прийом – 7 осіб, випущено – 2 осіб (без захисту дисертації). Наукове керівництво цими аспірантами здійснювали 14 наукових працівників, з них 1 дійсний член, 3 доктори і професори, і 10 кандидатів наук, старших наукових співробітників, доцентів [4, арк. 5]. Слід нагадати, що до педагогічної галузі наук належали такі спеціальності: педагогіка, сурдопедагогіка, олігопедагогіка, тифлопедагогіка, методика. У 1950 р. в аспірантурі закладів та установ міністерства освіти навчався 171 аспірант, прийнято 68 осіб, випущено 37 осіб, серед яких – 4 особи із захистом дисертації [4, арк. 8].

У 1952 р. у вищих навчальних закладах і науково-дослідних установах Української РСР 27 осіб захистили дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук (в 1951 р. – 31 особа), однак жодної дисертації не було захищено в педагогічній галузі [7, арк. 101]. Серед осіб, які захистили докторські дисертації, 16 осіб (50,2%) члени і кандидати КПРС. Із здобувачів докторського ступеня 14 осіб – працівники вищих навчальних

закладів, 10 осіб – науково-дослідних установ, 1 працівник Київського інституту удосконалення вчителів, 2 працівники інших союзних республік [7, арк. 102]. У 1952 році у вищих навчальних закладах і науково-дослідних установах Української РСР 716 осіб захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук (в 1951 р. – 633 особи), з них 12 осіб в галузі педагогічних наук (в 1951 р. – 11 осіб) [7, арк. 103]. За місцем роботи здобувачі кандидатського ступеня розподілені таким чином: працівники вищих навчальних закладів – 348 осіб або 48,6%, працівники науково-дослідних установ – 153 особи або 21,4%, працівники інших організацій – 71 осіб 9,9%, працівники інших республік – 37 осіб або 5,2 %, аспірантів – 107 осіб або 14,9% [7, арк. 104]. Із числа здобувачів кандидата наук 398 осіб (55,6%) є члени або кандидати КПРС.

За 1954-1956 рр. було захищено 146 докторських і 3310 кандидатських дисертацій, з них у вищих навчальних закладах – 2869 кандидатських і 123 докторських, у наукових установах – 441 кандидатська і 30 докторських дисертацій [там само].

Характеризуючи стан української педагогічної науки в 1945-1950-і рр., слід констатувати, що в повоєнні роки українськими вченими виконано велику і плідну роботу з розроблення і обґрунтування численних і важливих питань виховання, освіти і навчання. Зокрема, розгорнуто роботу з вивчення педагогічних надбань Т. Шевченка, І. Франка, К. Ушинського, А. Макаренка; створено підручники, які протягом десятиліть стали затребуваними в школі [2, арк. 2].

Однак, на думку управління вищих і середніх педагогічних закладів Міністерства освіти УРСР, все більше відчувається незадоволення як педагогів, так і широких кіл громадськості станом вітчизняної педагогіки. Відставання, як зазначалося в довідці управління, пояснюється в основному двома причинами: науково-педагогічними установами і кафедрами педагогіки в Україні “не зовсім достатньо використовується, а по-

декуди і прямо ігнорується – основний капітал радянської педагогіки – досвід виховання, освіти і навчання в умовах соціалістичного суспільства” [2, арк. 9]. Друга важлива причина відставання педагогічної науки полягає в тому, що “нею, після декларативного проголошення значення вчення І. Павлова для педагогіки майже нічого не зроблено для конкретної розробки педагогічних проблем на основі цього вчення” [2, арк. 12], а також “ще одна істотна хиба у більшості наукових праць з педагогіки – зовсім недостатнє використання педагогічного експерименту, як методу науково-педагогічного дослідження. Експериментальних робіт дуже мало серед запланованих кафедрами педагогіки педінститутів УРСР наукових тем” [2, арк. 13]. Водночас, “не менш яскравим показником відставання педагогічної науки в УРСР є зовсім недостатня увага її провідних діячів до поставленого XIX з’їздом КПРС завданням політехнізації школи” [2, арк. 14]. Деякі найважливіші проблеми в педагогічній науці залишаються не розробленими, насамперед, як вважали в управлінні, незадовільно побудовано програму та підручники з курсу історії педагогіки. Особливо у незадовільному стані перебуває викладання фахових методик, що зумовлено: невідповідністю їх програм і посібників тим завданням, які стоять перед педвузами в справі підготовки вчителя середньої школи, відсутністю кваліфікованих методистів, добре обізнаних з педагогічними науками та досвідом роботи школи; вербальний характер і спрощеність у висвітленні основних питань методики викладання навчальної дисципліни [2, арк. 32-34].

Наведені вище проблеми були зумовлені недостатнім кадровим забезпеченням та неналежним рівнем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру.

Насамперед, простежується нерівномірний розподіл кадрів у галузях педагогіки і психології. Так, у 1956 р. із 53 викладачів педагогіки та історії педагогіки і 31 з психології, які мають

наукову кваліфікацію, 65 осіб працює в Київських, Харківському, Одеському та Львівському інститутах і лише 21 особа – у решті інститутів України. Лише у Київських інститутах працює: професорів – 4, докторів педагогічних наук – 2 і кандидатів-доцентів – 43 особи [2, арк. 47]. Це зумовлено необґрунтованим розподілом молодих кадрів, які закінчували аспірантуру у Київському педінституті і науково-дослідних інститутах, про що зазначалося в довідці управління вищих і середніх педагогічних закладів Міністерства освіти УРСР. Незадовільно проходить і підготовка науково-педагогічних кадрів щодо підвищення наукових кваліфікацій і захисту кандидатських і докторських кадрів з педагогічних наук [2, арк. 48].

У період 1947-1955 р. захищено 3 докторські дисертації та 43 кандидатських, зокрема: з історії педагогіки – 26, педагогіки – 11, психології – 14, методики (мови, літератури, історії, математики, географії, фізики, хімії) – 26 [2, арк. 48]. Докторські: з історії педагогіки – 1, методики української літератури – 1, психології – 1. Найбільш “відстає” захист дисертацій з педагогіки, психології та фахових методик і особливо – захист докторських дисертацій.

На неналежному рівні проходить підготовка наукових кадрів з педагогічних дисциплін і через аспірантуру. Насамперед, слід нагадати, що підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації здійснювалася в установах і закладах відповідно до затвердженого Управлінням у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР переліку вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ та переліку спеціальностей, за якими проводиться підготовка аспірантів [5, арк. 51].

Що стосується галузі педагогічних наук, підготовка аспірантів у вищих учбових закладах і науково-дослідних установах Української РСР проводилася з 12 спеціальностей: психологія, педагогіка, методика педагогіки, методика викладання мови і літератури, методика викладання іноземних мов,

методика викладання фізики, методика викладання математики, олігофренопедагогіка, тифлопедагогіка, сурдопедагогіка, бібліографія, історія книги. До закладів і установ, в яких є аспірантура з наведених спеціальностей, належали: Київський університет, Одеський університет, Київський педагогічний інститут, Одеський педагогічний інститут, Харківський педагогічний інститут, Український інститут психології, Український інститут педагогіки, Харківський педагогічний інститут іноземних мов, Український інститут дефектології [там само].

За післявоєнні роки (з 1947-55 р.) закінчило аспірантуру 129 осіб, з педагогіки – 53 особи, психології – 31 особа, з фахових методик – 45 осіб [2, арк. 48]. З тих, що закінчили аспірантуру і вчасно, чи з запізненням захистили дисертацію і направлено на роботу в педвузи: з педагогіки – 20 осіб (з 53 осіб, які закінчили аспірантуру), психології – 17 осіб (з 31 особи, які закінчили аспірантуру), з фахових методик – 18 осіб (з 45 осіб, які закінчили аспірантуру).

Одним з головних недоліків було те, що більшість аспірантів або не має достатнього стажу роботи в школі (рекомендовані в аспірантуру випускники інституту), або не мають потрібної спеціальної підготовки. Значна частина осіб, які закінчили педагогічний факультет та аспірантуру, не мають спеціальної підготовки хоча б в одній з галузей наук, що вивчаються в школі. Це не дає їм змоги стати повноцінними викладачами педагогіки, їм важко вести і наукову роботу по вивченню та узагальненню передового досвіду школи; вони уникають і від наукової роботи в галузі теорії педагогіки (особливо теорії і методів навчання), обмежуючись або історичною або виховною тематикою [2, арк. 49].

Крім того, простежується формальне проведення набору до аспірантури, здебільшого за одними лише об'єктивними показниками і наслідками екзаменів, не враховуються особисті якості вступника: нахил і здатність його

до наукової і викладацької роботи, особливо в галузі педагогічної науки, його загальний рівень розвитку і культури, здібності, його уміння спостерігати й аналізувати педагогічні явища. Не здійснюється контроль за прийомом до аспірантури з боку керівників педвузів, що відбувається всупереч вимог кафедри та положення про аспірантуру [2, арк. 50].

Особливо актуальною залишається система підготовки аспірантів. Зокрема, навчальна робота аспіранта зводиться до самостійної роботи з підготовки до складання кандидатського мінімуму та написання дисертації, якість теоретичної підготовки аспіранта оцінюють за тими ж формальними показниками – “по наспіх проведених екзаменах школярським способом (“по білетах”) і по захисту дисертації, яку аспірант виконує здебільшого за непомірної опіки і допомоги всієї кафедри (навіть у літературному оформленні дисертації). Долю аспіранта ввіряють керівникові, який і сам лише не так давно захистив дисертацію і не має ні достатньої наукової ерудиції, ні досвіду з методики наукової роботи. Аспірантам не читають лекції з основних проблем педагогічної науки, перевантажуючи їх часом другорядними літературними джерелами, які він сам мусить “переварити”. Допомоги йому не може і керівник, бо він сам не завжди обізнаний з цими джерелами і через те не може давати узагальнюючі оцінки і поради. Часто керівник має кілька аспірантів, які працюють над рівними темами і по жодній з них він не є фахівець, і за своєю підготовкою мало чим відрізняється від аспірантів, наслідком чого часто попадає в безпорадне становище, звертаючись за допомогою до інших членів кафедри” [2, арк. 51].

Зважаючи на це, на низькому рівні була якість теоретичної і наукової підготовки аспірантів. Саме цим слід пояснити той факт, що переважна більшість аспірантів виявляється неспроможною захистити дисертацію не лише вчасно, а й після закінчення аспірантури і здебільшого міняють тему дисертації і

просять виділити їм нового керівника [2, арк. 52].

Вимагає перегляду здійснення наукового керівництва аспірантами у роботі над дисертаційним дослідженням. Так, недостатня чисельність висококваліфікованих учених змушує доручати керівництво аспірантами кандидатам наук, які не можуть забезпечити високоякісного керівництва і тому в більшості дають брак навіть в тих випадках, коли захист дисертації і пройшов успішно. Утім, захист дисертації – це лише формальна сторона, яка не гарантує підготовки аспіранта до викладацької і наукової роботи [2, арк. 52].

Окремої уваги потребує система підготовки аспіранта до викладацької діяльності у вищому навчальному закладі, оскільки “крім педагогічної практики, яка зводиться до проведення 2-3 лекцій, здебільшого випадкових і при такій же опіці, як це має місце на практиці студентів, інших навчальних доручень аспірант не веде, не вивчає організації і методики вузівської роботи. Випускники аспірантури не обізнані навіть з елементарними поняттями з педагогіки вищої школи” [2, арк. 52].

Водночас слід констатувати про відсутність програми, яка б чітко визначала зміст, обсяг, форми роботи з аспірантами того чи іншого фаху, а також програми з кандидатського мінімуму, адже цей мінімум вивчає лише перелік літератури, а не знань, умінь і навичок, якими мусить опанувати аспірант. Без чітко розробленої державної програми не можна забезпечити підготовку кваліфікованих викладачів вузу [там само].

Для вирішення зазначених недоліків, управління вищих і середніх педагогічних закладів Міністерства освіти УРСР пропонує заходи щодо рішучої перебудови всієї системи роботи з аспірантами, починаючи з положення про аспірантів до системи навчання. Зокрема, запровадити в систему навчання лекційні курси, які повинні вести найбільш кваліфіковані вчені; залучати до роботи з аспірантами, крім керівника і інших фахівців, передбачивши все це в

асигнуваннях, виділених на підготовку аспірантів; ввести в обов'язок аспіранта прослухання всього лекційного курсу та семінарські чи практичні заняття; брати активну участь у проведенні педагогічної практики студентів II-III-IV курсів; брати участь у керівництві студентськими педагогічними гуртками і безпосередню участь у науковій роботі, що її веде його керівник особисто [2, арк. 53].

Докорінні зміни передбачаються і в організації наукової роботи кафедр педагогічних дисциплін. За переконанням управління вищих і середніх педагогічних закладів, треба у цьому напрямі здійснити такі основні заходи: створити єдиний науково-педагогічний центр з координації наукової роботи педагогічних кадрів, зокрема планування проблематики і тематики наукової роботи, планування комплексної тематики і обмін досвідом, апробація найбільш визначних наукових робіт і рекомендація їх до друку, проведення наукових з'їздів; конференцій, присвячених обговоренню основних проблем педагогічної науки тощо. Таким центром повинні стати науково-дослідні інститути педагогіки та психології і педагогічний інститут ім. Горького [2, арк. 54].

Зокрема, тематика наукової роботи Науково-дослідного інституту педагогіки об'єднана навколо таких проблем: "Підручники та навчальні посібники для вищих та середніх шкіл", "Навчальні плани та програми початкової, семирічної і середньої шкіл", "Політехнічне навчання і підготовка учнів середньої школи до трудової діяльності", "Шляхи піднесення навчальної успішності учнів", "Позакласна і піонерська робота в школі", "Атеїстичне виховання учнів", "Естетичне виховання учнів", "Фізичне виховання учнів", "Виховання дітей в дитячому саду" [8, арк. 186].

Управління вищих і середніх педагогічних закладів пропонує надати дозвіл педагогічним інститутам – Київському ім. М. Горького та Харківському, друкувати наукові роботи, які мають теоре-

тичне і практичне значення, на загальних підставах збірниками й окремими брошурами, як це дозволено окремим університетам і провідним педінститутам Російської федерації, та виділити потрібні асигнування постачання папером і всіма потрібним видавничими засобами [8, арк. 54].

Зважаючи на це, на видавництво "Радянська школа" покладаються зобов'язання щодо видання наукових записок та окремих праць периферійних вузів, виділивши у його структурі спеціальний відділ, а також керівництво і контроль видавничої продукції покласти на управління педвузів Міністерства освіти УРСР. Крім того, передбачається ввести в практику друкування планів науково-дослідної роботи кафедр і бібліографії виконаних і схвалених робіт з короткою анотацією до неї [там само].

Важливим, на думку управління вищих і середніх педагогічних закладів, є встановлення порядку про те, що наукова робота вважається виконаною, якщо її остаточно схвалено вченою радою за поданням кафедри або спеціальної комісії. Для надання допомоги периферійним кафедрам з педагогічних дисциплін доцільно створити консультативні пункти: при Київському держуніверситеті – з педагогіки та психології; Київському педагогічному інституті – з педагогіки, та фахових методик; Харківському педінституті – з педагогіки та психології; Науково-дослідному інституті психології – з психології; Науково-дослідному інституті педагогіки – з педагогіки і фахових методик. За невиконані роботи накладати стягнення і відшкодування шляхом удержання відповідної суми з того, хто не виконав планової роботи, а на місце тих, хто без поважних причин не виконує роботи – оголошувати конкурс [2, арк. 55].

Висновки. Таким чином, підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру періоду 1940-1957 рр. здійснювалася впродовж двох етапів: відновлення довоєнного рівня та зміцнення і її розширення з урахуванням

вимог подальшого розвитку народно-го господарства. Основними проблемами в галузі педагогічних наук, які вимагали негайного вирішення були недостатнє використання науково-дослідними установами та кафедрами педагогіки вищих навчальних закладів у науковій роботі досвіду виховання, освіти і навчання, а також педагогічного експерименту, як методу науково-педагогічного дослідження; всебічного розроблення потребували програми та підручники з курсу історії педагогіки; нереалізованим залишилися завдання політехнізації школи та викладання фахових методик. Наведені проблеми були зумовлені нерівномірним розподілом кадрів у галузях педагогіки і психології, зокрема гострою нестачею фахівців вищої кваліфікації в галузі педагогічних наук, та неналежним рівнем

підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру.

Головними недоліками підготовки фахівців через аспірантуру були: відсутність в аспірантів необхідного стажу роботи в школі та потрібної спеціальної підготовки; формальне проведення набору до аспірантури без урахування особистих якостей вступника; неналежний контроль за прийомом до аспірантури з боку керівників закладів; низький рівень якості теоретичної і наукової підготовки аспірантів; недостатня чисельність висококваліфікованих наукових керівників аспірантами; відсутність в аспірантів підготовки з педагогіки вищої школи; відсутність програми з кандидатського мінімуму; докорінної перебудови вимагає і організація наукової роботи кафедр педагогічних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВО України). Ф. 166. Оп. 11. Спр. 462. Лист народного комісара освіти УРСР Ф.А.Редька до Держплану УРСР від 25.05.1940 р., 20 січня - 7 серпня 1940 р. - 207 арк.
2. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 15. Спр. 1854. Довідки про стан педагогічної науки в Українській РСР. 1956 р. - 260 арк.
3. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 15. Спр. 68. Звіт про роботу аспірантури на 1945-46 рр. Робота аспірантури закладів і установ Наркомосу в 1945-46 рр., 1945-1946 рр. - 368 с.
4. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 15. Спр. 797. Довідка про рух аспірантів у вузах за 1948-1950 рр., грудень 1948 - грудень 1950 рр., 245 арк.
5. ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 7639. Перечень специальностей, по которым проводится подготовка аспирантов в высших учебных заведениях и научно-исследовательских учреждениях Украинской ССР, 16 липня 1952 р. - 14 лютого 1953 р. - 190 арк.
6. ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 7639. Справка о развитии вузов и техникумов Украинской ССР. 16 липня 1952 р. - 14 лютого 1953 р. - 190 арк.
7. ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 9576. Справка заместителю председателя Совета Министров Украинской ССР о защите диссертаций на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук в высших учебных заведениях Украинской ССР в 1952 году, 16 лютого 1952 р. - 23 березня 1953 р. - 123 арк.
8. ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 9. Спр. 1224. Пояснительная записка до тематичного плану наукової роботи Науково-дослідного інституту педагогіки на 1955 р., 8 квітня 1954 р. - 14 травня 1955 р. - 245 арк.